

світової і Великої Вітчизняної війни 1939-1945 рр.». – Донецьк: ДонНТУ, 2010. – 205 с.
Bibliography (transliterated): 1. Tizhden, 28 travnya 2013. – Rezhim dostupu: <http://tyzden.ua/Society/80660>. 2. *Ortinska M.* Komp'yuterni programi: avtorskiy ta patentniy zahist. – Rezhim dostupu: <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-491/>. 3. *Blashkiv O.O.* Problemi zahistu avtorskogo prava v Ukrayini. Materiali regionalnoyi mizhvuzivskoyi naukovoyi konferentsiyi vikladachiv ta studentiv «Ukrayina v roki Drugoyi svitovoyi i Velikoyi Vitchiznyanoyi viyni 1939-1945 rr.». – Donetsk: DonNTU, 2010. – 205 s.

Надійшла (received) 07.04.2014.

УДК 339.166.5:658.626

В.В. ПОНОМАРЕНКО, студент, НТУ «ХП»;
Л.В. ПЕРЕВАЛОВА, канд. філос. наук, проф., НТУ «ХП»

РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПО ПІДВИЩЕННЮ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

У даній роботі розглядаються переваги використання об'єктів промислової власності на підприємстві, а також можливі шляхи вирішення проблеми їх низького використання. Показано, що залучення промислової власності в господарський обіг, а також дотримання принципів організації оцінки та обліку нематеріальних активів надає значний вплив на підвищення стійкості підприємства на ринку, а також сприяє підвищенню ефективності його функціонування.

Ключові слова: промислова власність, об'єкти промислової власності, оцінка вартості прав, організація обліку, бухгалтерський облік.

Вступ. В сучасних умовах бурхливого розвитку інноваційної економіки, безперервного вдосконалення виробництва, постійного оновлення продукції та послуг об'єкти інтелектуальної власності набувають особливого значення, забезпечуючи успіх в конкурентній боротьбі і розширення ринкових ніш в організації.

В інноваційній діяльності промислових підприємств найбільш значущими є об'єкти промислової власності. Промислова власність представляє собою різновид інтелектуальної власності, завдяки якій вдосконалюється сфера виробництва товарів. Найбільш поширеними видами промислової власності є: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, ноу-хау, товарні знаки.

Актуальність теми полягає в значимості об'єктів промислової власності для підприємств, що визначається суттєвими вигодами, які вони отримують, якщо створюють або купують об'єкти інтелектуальної власності в процесі інноваційної діяльності. Насамперед, це переваги в конкурен-

© В.В. Пономаренко, Л.В. Перевалова, 2014

тній боротьбі:

- монопольне право на виробництво даного типу продукції, яке отримує фірма, власник патенту (свідоцтва) або ліцензії;
- більш успішне проникнення на нові ринки з новим товаром;
- більший попит на товар з відомою у споживачів торговою маркою;
- можливість продажу товару за більш високою ціною за наявності суттєвої новизни або популярності торговельної марки;
- зменшення витрат на рекламу.

Проблеми, пов'язані з використанням об'єктів промислової власності знайшли своє відображення в роботах таких вітчизняних та зарубіжних авторів, як Т.А. Аншаков, А.Л. Міллер, С.І. Голубєва, В.М. Фейгельсон., А.С. Григорян, В.Н. Лопатіна та інші. Однак питання щодо використання об'єктів промислової власності потребують свого подальшого дослідження.

Метою статті є розробка заходів по підвищенню ефективності використання об'єктів промислової власності, зокрема проведення дослідження організації оцінки та обліку прав промислової власності на підприємстві.

Результати дослідження. У сучасному світі Україна, на жаль, відноситься до технологічних аутсайдерів. Відсутність єдиної державної стратегії побудови конкурентоспроможної економіки, заснованої на інноваціях, спричиняє відсутність зацікавленості вітчизняних промисловців до впровадження світових новацій. Нині частка нашої країни у світовому обсязі торгівлі наукомісткою продукцією становить якихось 0,1 % [1].

На сьогоднішній день в Україні запатентовано майже 160 тис. технічних рішень (в тому числі винаходів – 93, корисних моделей – 44, промислових зразків – 20). Але лише шість з тисячі винаходів використовуються у виробництві. А за даними Державного комітету статистики України за 2012 рік підприємства та організації уклали ледь більше 800 ліцензійних договорів. Це дуже мало для зареєстрованих в країні близько 50-ти тисяч підприємств [1].

Існують три лінії поведінки підприємств у відношенні наукового опрацювання і проектування інновацій. По-перше, відмова підприємств від проведення власних розробок на користь закупівлі патентів, ліцензій, готового пакету документації у вітчизняних підприємств, а також копіювання та адаптація зарубіжних конструкторських і технологічних рішень. По-друге, використання власних розробок і розрахунків. Нарешті, по-третє, залучення сторонніх організацій та учасників для проведення наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт.

Аналізуючи діяльність промислових підприємств, можна зробити висновок, що закупівля ліцензій є маргінальним напрямком інноваційної діяльності промислових підприємств. На закупівлю ліцензій, в основному,

зорієнтовані підприємства з помітним впливом іноземних власників або ті, що є частиною міжнародних компаній.

Незважаючи на той факт, що багато підприємств в першій половині 90-х років ліквідували свої наукові та конструкторські підрозділи, значна частка підприємств у взаєминах з наукою дотримується принципу «опори на власні сили і ресурси». Підприємства, які орієнтуються на власні НДДКР, превалюють над тими, що користуються послугами сторонніх наукових організацій.

Але щоб підприємство працювало ефективно, користуючись власними розробками, треба правильно оцінити вартість прав промислової власності.

Економічне поняття вартості прав об'єктів промислової власності висловлює ту вигоду, яку має правовласник даного об'єкта на момент її оцінки. Оцінка вартості дозволяє здійснити: внесення вартості об'єктів промислової власності в статутний капітал суб'єктів господарювання; постановку на бухгалтерський облік як нематеріальних активів; поступку права на об'єкти промислової власності; купівлю-продаж ліцензій на використання; роздержавлення і приватизацію державної власності; ліквідацію підприємства, що має об'єкти промислової власності; заставу або страхування об'єктів промислової власності; розділ, успадкування, дарування чи безоплатну їх передачу; визначення частки майнових прав на об'єкти промислової власності; визначення стартової ціни для конкурсів, аукціонів і торгів об'єктів промислової власності; обчислення податку, мит, зборів; відшкодування збитків; оцінку вартості підприємства; експертизу інвестиційних проектів та ін. [2].

Для підвищення ефективності свого використання та принесення вигоди правовласнику об'єкти промислової власності мають відповідати наступним вимогам: по-перше, можливості ідентифікації (виділення, відділення) організацією від іншого майна, а також можливості використання у виробництві продукції при виконанні робіт чи наданні послуг або для управлінських потреб організації та використання протягом тривалого часу понад 12 місяців або звичайного операційного циклу, якщо він перевищує 12 місяців; по-друге, здатності приносити організації економічні вигоди (доходи) у майбутньому; по-третє, наявності належно оформлених документів, що підтверджують існування самого активу і виключного права в організації на результати інтелектуальної діяльності (патенти, свідоцтва, інші охоронні документи) [3].

Важливим етапом в процесі використання об'єктів промислової власності є постановка на облік прав промислової власності. Основними завданнями обліку прав промислової власності на підприємствах, з одного боку, є достовірне узагальнення та подання інформації про надходження, наявність і використання прав промислової власності, з іншого, контроль за їх окупністю в найкоротші терміни на базі аналізу прибутковості. Облік прав промислової власності дозволяє враховувати надходження

об'єктів прав промислової власності на підприємство, контролювати своєчасність нарахування амортизації та термінів корисного використання, а також облік вибуття прав промислової власності (продаж, списання, безоплатна передача).

Головною метою організації обліку є забезпечення оптимального функціонування підприємства, що досягається за допомогою грамотного, ефективного управління. Організація обліку прав промислової власності забезпечує ефективну організаційну структуру облікового апарату та оптимальну чисельність облікового апарату; сприяє підвищенню кваліфікації облікового персоналу; забезпечує підтримку, поліпшення умов праці; поліпшує організацію набору кадрів; вибору оптимальних форм первинної документації (розробка нових, покращення існуючих) та облікових реєстрів; забезпечує раціональні форми обліку; автоматизацію облікового процесу, якість програмного забезпечення обліку; організацію документообігу або його вдосконалення; підвищує якість облікової інформації; забезпечує схоронність облікових документів; сприяє розробки організаційних регламентів обліку (посадові інструкції, індивідуальні графіки, робочий план рахунків, та інші); повноту та якість складання діючих організаційних документів з обліку тощо.

Таким чином, організація обліку прав промислової власності - це цілеспрямована діяльність щодо створення системи обліково-економічної інформації та безперервного її упорядкування для управління необхідними даними.

Основними принципами організації обліку прав промислової власності є [4]:

1) принцип цілісності, який передбачає, що бухгалтерський облік - це цілісна система, що складається з взаємозв'язаних елементів;

2) принцип всебічності – врахування всіх внутрішніх зв'язків і чинників, які впливають на функціонування облікової системи;

3) принцип субординації вимагає при організації бухгалтерського обліку будувати ієрархію елементів і відносин з яких-небудь критеріями. Так, облік нематеріальних активів організується за видами і групами об'єктів, відповідальним особам, місць використання і т. п.;

4) принцип динамічності встановлює, що всі характеристики системи змінюються в часі. Податковий кодекс вніс зміни до амортизаційної політики нематеріальних активів, що повинно бути відображено в наказі про облікову політику;

5) принцип системоутворюючих відносин передбачає виділення тих зв'язків між елементами, які забезпечують її цілісність та розвиток: принцип подвійного запису, кореспонденція рахунків, диференціація субрахунків (синтетичних, аналітичних, позабалансових);

6) принцип випереджального відображення передбачає наявність постійних проблем, вирішення яких продиктовано часом, а, отже, викликає

необхідність прогнозування стану обліку в майбутньому;

7) ритмічність означає надходження первинних документів на обробку у встановлені графіком документообігу терміни;

8) принцип безперервності передбачає послідовну побудову вченого процесу: первинний, поточний і підсумковий етапи облікового процесу нематеріальних активів;

9) принцип паралелізму означає ведення обліку нематеріальних активів в усіх підрозділах підприємства.

Принципи бухгалтерського обліку прав промислової власності забезпечують загальну структуру, що визначає, яка інформація включається в звіти і як ця інформація повинна бути представлена.

Основними принципами організації обліку прав промислової власності є: принцип бухгалтерської збалансованості; система подвійного запису.

В основі принципу бухгалтерської збалансованості – облік активів, якими володіє підприємство, і облік своїх зобов'язань. Відповідно до принципу подвійного запису кожна операція повинна бути двосторонньою і взаємопов'язано зареєстрована. Якщо угода зареєстрована таким чином, то які б операції не здійснювалися, зберігається принцип бухгалтерської збалансованості [5].

Висновки. Таким чином, залучення промислової власності в господарський обіг, а також дотримання принципів організації оцінки та обліку нематеріальних активів надає значний вплив на підвищення стійкості підприємства на ринку, а також сприяє підвищенню ефективності його функціонування. З розвитком інноваційної діяльності ступінь цього впливу багаторазово посилюватиметься.

Список літератури: 1. Режим доступу: <http://sips.gov.ua/>. 2. *Зинов В.Г.* Управление интеллектуальной собственностью: Учеб. пособие. – М., 2008. 3. *Интеллектуальная собственность: актуальные проблемы теории и практики / Под ред. В.Н. Лопатина.* – М.: Юрайт, 2008. 4. *Герасим П.М. та ін.* Управлінській облік на підприємстві: Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. 5. *Організація бухгалтерського обліку.* Навч. посіб. / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шулепова. – Житомир: ЖІТІ, 2006.

Bibliography (transliterated): 1. *Rezhim dostupu: http://sips.gov.ua/*. 2. *Zinov V.G.* *Upravlenie intellektualnoy sobstvennostyu: Ucheb. posobie.* – Moscow, 2008. 3. *Intellektualnaya sobstvennost: aktualnye problemy teorii i praktiki. Pod red. V.N. Lopatina.* – Moscow: Yurayt, 2008. 4. *Gerasim P.M. ta in. Upravlinskiy oblik na pidpriemstvi: Monografiya.* – Ternopil: Ekonomichna dumka, 2006. 5. *Organizatsiya buhgalterskogo obliku. Navch. posib. F.F. Butinets, O.V. Oliynik, M.M. Shigun, S.M. Shulepova.* – Zhitomir: ZhITI, 2006.

Надійшла (received) 07.04.2014.